

# Europautvalget

INFORMASJONSPAKKE FRA FAGGRUPPE PÅ EØS/EU

8. DESEMBER 2022

*Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 1. desember. Møtet finner sted 8. desember. Fra regjeringen stiller utenriksminister Anniken Huitfeldt og olje- og energiminister Terje Aasland. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet nedenfor bakgrunnsinformasjon knyttet til sakene på dagsorden.*

## Olje- og energiministeren vil redegjøre for:

- Aktuelle spørsmål knyttet til håndtering av energikrisen i Europa
- Status for aktuelle EØS-prosesser på energiområdet

## Utenriksministeren vil redegjøre for:

- EØS-rådsmøtet 23. november
- Klimasamarbeid med EU inkludert grønn allianse
- Europeisk samarbeid om håndtering av Russlands krig mot Ukraina
- Norsk tilgang til EUs romprogrammer som har betydning for sikkerhet og forsvar
- EUs forslag til aktsomhetsdirektiv

## Rettsakter:

- Aktuelle rettsakter for møtet i EØS-komiteen 9. desember



## Olje- og energiministeren vil redegjøre for:

### Aktuelle spørsmål knyttet til håndtering av energikrisen i Europa

I sin [redegjørelse i Stortinget 17. november](#) viste utenriksministeren til at regelverket i Ren energi-pakken (fjerde energimarkedspakke) og de nye forslagene i Klar for 55-pakken og REPowerEU står sentralt for å nå EUs energi- og klimamål for 2030. Hun sa videre at «*Det er i norsk interesse at Europa finner løsninger på energikrisen. ... Norges viktigste bidrag til at Europa skal komme ut av den akutte energikrisen er å opprettholde høyest mulig gassproduksjon. Norske myndigheter har tett dialog med gassprodusentene for å få dette til.*»

Mange av rettsaktene knyttet til ny klima- og energipolitikk er merket som EØS-relevante og ligger dermed an til å bli vurdert for innlemmelse i EØS-avtalen. Dette omfatter både rettsaktene i Klar for 55-pakken fra juli 2021 og REPowerEU fra mai 2022, der det for mange av rettsaktene nå er i ferd med å oppnås enighet i EU. Samtidig er EØS-relevansen i EUs *forrige* energimarkedspakke, Ren Energi-pakken fra 2019, fremdeles til vurdering i Norge og de andre EØS EFTA-landene, [jf. egen omtale av dette nedenfor](#). Norge har videre en egen klimaavtale med EU som binder Norge til EUs klimamål. Norge og EU forhandler i tillegg om en grønn allianse som også er omtalt nedenfor.

Kommisjonen har understreket at den grønne omstillingen også er sentral for å løse energikrisen i Europa som følge av den russiske invasjonen i Ukraina. [Kommisjonen viste ved framleggelsen av REPowerEU-pakken i mai](#) til at denne pakken både skal sikre energisparing, diversifisering av energiforsyningen og framskynde omleggingen til bærekraftig energi. Blant annet ble det foreslått å øke det bindende energieffektiviseringsmålet fra 9 prosent som foreslått i Klar for 55-pakken, til 13 prosent. Det ble også oppfordret til kortsiktige tiltak som skulle redusere energiforbruket med 5 prosent. I tillegg ble det lagt fram forslag til skjerpede krav om fornybar energi og for energieffektivisering av bygninger.

[Kommisjonen la i tillegg fram et forslag 9. november](#) om midlertidige og umiddelbare krisetiltak for å sikre enda raskere omlegging til grønn energi. Det skal blant annet bli lettere å bygge ut vind- og solkraft og å installere varmepumper. Det medfører bl.a. mindre krav om utredning av effekter for natur, kortere frist for myndighetene til å komme med innsigelser og lettere å få tillatelse til å oppgradere eksisterende anlegg, jf. også omtale i [Energi og Klima 2. desember](#). [Det ble enighet om forslaget på det ekstraordinære energiministtermøtet 24. november](#) og det er lagt opp til formelt vedtak på det neste ekstraordinære energiministtermøtet 13. desember. Det vil bli vedtatt etter en krisiparagraf i traktaten om EUs funksjonsmåte. Det medfører vedtak av medlemslandene uten Europaparlamentet. Det medfører også at denne rettsakten ikke er EØS-relevant. [Financial Times skrev 5. desember](#) at foreløpige tall viser at EU-landene har kuttet gassforbruket i november med 24 prosent sammenlignet med gjennomsnittet de fem foregående årene.

I sin årstale i [september 2022 viste kommisjonspresident Ursula von der Leyen](#) til at den nåværende modellen for elektrisitetmarkedet må gjennomgås. Spesielt trakk hun fram behovet for å frakople prisen på gass fra prisen på elektrisitet og sa at «*This is why we will do a deep and comprehensive reform of the electricity market.*»

I sin årstale viste von der Leyen til at hun var enig med statsminister Jonas Gahr Støre om å etablere en arbeidsgruppe for vurdere tiltak for å redusere ustabiliteten i energimarkedet. Mange medlemsland i EU har tatt til orde for et pristak på gass.

Samtidig har det kommet krav fra EUs medlemsland om tiltak for å redusere gassprisen i Europa. Det har blant annet vært drøftet ordninger for felles innkjøp slik at EUs medlemsland kan utnytte

sin markedsrett for å sikre gunstige priser. [Dette ble det også i prinsippet enighet om på møtet 24. november og det kan bli vedtatt 13. desember.](#)

Etter krav fra mange medlemsland, [foreslo Kommissjonen 22. november](#) en midlertidig markedsrettuleringsmekanisme for gassprisen. Forslaget la opp til å iverksette en makspris på 275 euro per megawatttime (MWh) dersom referanseprisen den foregående måneden oversteg dette nivået i to uker, og dersom den europeiske gassprisen er 58 euro høyere enn den globale prisen i mer enn 10 dager. Kommissjonen la vekt på at det er viktig å unngå at et pristak fører til forsyningsproblemer eller forstyrrer energi- eller finansmarkedene på en utilsiktet måte. Til sammenligning var [gjennomsnittlig europeisk gasspris i perioden 2015-2021 20,5 euro per MWh.](#)

Forslaget ble drøftet på det [ekstraordinære energiministtermøtet 24. november](#). I oppsummeringen fra møtet er det vist til at det var enighet om at forslaget må drøftes videre. Samtidig avdekker konklusjonen ulike syn i EU-landene mellom hensynet til pris og forsyningsikkerhet. Det heter blant annet at «*Many ministers supported the objectives of the proposal, while indicating that the conditions to activate the mechanism are too severe. ... A number of ministers expressed concerns about the concept of such a mechanism and the impacts it could have on security of supply, calling for more safeguards.*» [Energikommisær Kadri Simson sa 30. november](#) at det er opp til medlemslandene å bli enige om detaljene i mekanismen. [Det ble lagt fram et revidert forslag i Rådet 1. desember](#). Blant endringene som er foreslått er et pristak på 264 euro per MWh og at prisperioden som utløser et tiltak reduseres fra 10 til 5 dager. Målet er å oppnå enighet om mekanismen 13. desember.

[EU og G7-landene har også tatt til orde for en makspris på russisk olje.](#) Mens et pristak på gass skal motvirke negative effekter intern i EU, er pristaket på olje ment å redusere Russlands oljeinntekter. [EU-landene ble 2. desember enige om et pristak på 60 dollar fatet.](#) Forbudet skal sikres ved at G7-landene forbyr sine rederier og forsikringsselskaper å være involvert i oljefrakt fra Russland dersom prisen er høyere enn pristaket. Ukraina har kritisert pristaket for å være for høyt, mens [Russland har varslet at landet vil forby sine selskaper å selge olje innenfor pristaket.](#) Pristaket skal virke sammen med et forbud mot å importere russisk råolje med skipsfrakt som trådte i kraft i EU 4. desember. I februar vil et forbud mot import av foredlede oljeprodukter som diesel og bensin trå i kraft. Også G7-landene og Australia har innført et forbud mot import av råolje.

## Status for aktuelle EØS-prosesser på energiområdet

«Vi vurderer nå rettsaktene, og hvilke virkninger de eventuelt vil få for den norske energisektoren. Vi er opptatt av å ivareta konstitusjonelle hensyn og fullt ut sikre norske interesser. Det er derfor for tidlig å si noe om når pakken vil bli lagt fram for Stortinget.» Det sa utenriksminister Anniken Huitfeldt med referanse til vedtatte og foreslåtte energi- og klimarettssaker i EU i [sin redegjørelse i Stortinget 17. november](#).

EØS-avtalen setter rammene for energisamarbeidet mellom Norge og EU. Tredje energimarkedspakke ble vedtatt i EU i 2009 og trådte i kraft i EU i 2011. Den tredje energimarkedspakken besto av bl.a. elektrisitetsdirektivet og forordning om etableringen av ACER og forordning om grensekryssende elektrisitetshandel. [Stortinget godkjente innlemmelse](#) av pakken i EØS-avtalen i mars 2018. Norges deltakelse i EUs indre energimarked er med andre ord regulert gjennom EØS-avtalen.

En utfordring i så måte er at EUs rettsakter som regulerer det indre energimarkedet implementeres i EØS-avtalen og gjennomføres i norsk rett mange år etter at de ble vedtatt av EU. EU har i mellomtiden vedtatt nye og reviderte rettsakter som erstatter de gamle.

På samme måte som norske forskrifter regulerer den praktiske oppfølgingen av norske lover, regulerer delegerte gjennomføringsforordninger, kommisjonsforordninger og metoder og vilkår



(TCM) den praktiske gjennomføringen av EUs rettsakter. Disse «forskriftene» gjøres gjeldende uavhengig av innlemmelsen av EUs rettsakter i EØS-avtalen. Det innebærer at norske aktører kan måtte forholde seg til et regelverk som følger av rettsakter som ikke er implementert i EØS-avtalen og dermed heller ikke gjennomført i norsk rett.

EU vedtok fjerde energimarkedspakke - [Ren energi-pakken](#) i 2018 og 2019. Pakken er til vurdering i EØS EFTA-landene, jf. utenriksministerens sitat lenger opp. Pakken inneholder en rekke rettsakter som allerede er trådt i kraft i EU:

- Energieffektiviseringsdirektivet (revisjon, EED II)
- Bygningsenergidirektivet (revisjon)
- Fornybardirektivet (revisjon)
- Forordning om et styringssystem for energiunionen (ny)
- Elmarkedsdirektivet (revisjon)
- Elektrisitetsforordningen (revisjon)
- Forordningen om etableringen av ACER (revisjon)
- Forordning om risiko-beredskap i kraftsektoren, energisikkerhet (ny)

I mellomtiden har EU presentert en ny klimapakke (i juli 2021), [Klar for 55](#), som omfatter 12 lovforslag om EU kvotehandelsystem (EU ETS), LULUCF-forordningen, innsatsfordelingsforordningen, drivstoff, karbonjusteringsmekanisme, energiskatt, sosialt klimafond, fornybardirektivet og energieffektiviseringsdirektivet. Kommisjonen foreslår i lovpakken å øke målene for andel fornybar energi og energieffektivisering. Det er i høst oppnådd politisk enighet i EU om flere av rettsaktene, jf. bl.a. [omtale hos Energi og Klima](#).

[REPowerEU](#) fra mai 2022 er enda en plan fra Europakommisjonen. Målet er å fase ut Europas avhengighet av russisk energi så raskt som mulig, jf. også omtale ovenfor. REPowerEU omfatter en rekke tiltak og skjerpede mål for å øke den grønne omstillingen, få flere energikilder og spare energi. Kommisjonen foreslår bl.a. å øke andelen fornybar energi og [energisparing](#) utover målene i Klar for 55-pakken. Kommisjonen har derfor foreslått ytterligere endringer i direktivene for [fornybar energi, energieffektivisering og bygningsenergi](#). REPowerEU omfatter også en [solenergi-strategi](#).

Mye har altså skjedd mht. politikktutforming i EU siden fjerde energimarkedspakke ble vedtatt i 2018/19.

### **Nærmere om status for sentrale rettsakter**

EU vedtok det første energieffektiviseringsdirektivet i 2012 (EED I). EU/EØS-partene diskuterer fortsatt [om EED I er EØS-relevant og akseptabelt](#). Samtidig diskuterer EØS/EFTA-landene også [om EED II \(fra fjerde energimarkedspakke\) er relevant og akseptabelt](#), mens EU arbeider med nye revisjoner av direktivet som del av Klar for 55-pakken og REPowerEU.

EU vedtok det første fornybardirektivet (2001/77/EF) i 2001. Direktivet ble innlemmet i EØS-avtalen i 2005 og gjennomført i norsk rett med virkning fra 1. januar 2008. Fornybardirektiv II (2009/28/EF) ble vedtatt i EU i 2009 og innlemmet i EØS og gjennomført i norsk rett i 2011, uten tilpasninger i norsk rett. EU vedtok et revidert fornybardirektiv (2018/2001/EU) i 2018. EØS/EFTA-landene vurderer fortsatt EØS-relevans og innlemmelse.

EU vedtok det første bygningsenergidirektivet (2002/91/EF) i 2002. Det ble innlemmet i EØS-avtalen i 2004 og gjennomført i norsk rett i 2007. EU vedtok et revidert bygningsenergidirektiv (2010/31/EU) i 2010. EØS-komiteen [vedtok å innlemme](#) direktivet i EØS-avtalen den 29. april 2022. Direktivet kan få [vesentlige økonomiske konsekvenser](#) som nå vurderes av Olje- og energidepartementet, ifølge regjeringens EØS-notat. Norge har bl.a. fått tilpasning for at norske aktører kan beregne netto energiforbruk og ikke forbruk av primærenergi, under gitt betingelser. Kommisjonen kan revurdere denne tilpasningen når det reviderte bygningsenergidirektivet (EU)

2018/844) fra 2018 skal vurderes innlemmet i EØS-avtalen. EØS/EFTA-landene diskuterer nå om direktivet fra 2018 er relevant og akseptabelt.

[Styringssystemforordningen](#) ((EU) 2018/1999) ble vedtatt i 2018 for å «... bidra til å koordinere, integrere og strømlinjeforme medlemslandenes planlegging og rapportering på energi- og klimaområdet». EØS/EFTA-landene vurderer om forordningen er relevant og akseptabel. Ifølge regjeringen er det flere EØS-rettslige utfordringer knyttet til forordningen.

[ACER-forordningen](#) ((EF) nr. 713/2009) ble innlemmet i EØS-avtalen i 2017 og gjennomført i norsk rett i 2019. EU vedtok [revidert forordning](#) ((EU) 2019/942) i 2019. EFTA/EØS-landene vurderer om forordningen er relevant og akseptabel. Den reviderte forordningen skal bidra til mer koordinert regelverk i et mer integrert indre energimarked. Forordningen fastslår at systemoperatørene og kraftbørsene skal utarbeide forslag til vilkår og metoder for hele EU som ACER skal vedta. ACER skal etterse at nettkoder og retningslinjer overholdes.

[Elektrisitetsforordning](#) ((EU) 2019/943) opphever [forordning om grensekryssende handel med elektrisitet](#) ((EF) nr. 714/2009), som ble innlemmet i EØS-avtalen i 2017 (med forbehold om Stortingets samtykke) og gjennomført i norsk rett i 2019. Den nye forordningen (som også kalles el-markedsforordningen) er langt mer detaljert enn grensehandelsforordningen. EØS/EFTA-landene vurderer om el-markedsforordningen er relevant og akseptabel. Forordningen skal bidra til å skape et velfungerende kraftmarked, økt konkurranse og økt krafthandel på tvers av landegrensene.

Selv om el-markedsforordningen fra 2019 ikke er innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett har den hatt praktisk betydning for norske aktører.

I juli 2022 ble det opprettet et nytt nordisk regionalt koordineringssenter (NRCC). NRCC skal erstatte det nordiske regionale sikkerhetssenteret (NRSC) og få utvidede arbeidsoppgaver. NRSC ble etablert i 2020 i tråd med [Kommissjonsforordning om retningslinje for systemdrift](#) ((EU) 2017/1485) fra 2017, hjemlet i [forordningen om grensekryssende krafthandel](#) ((EF) 714/2009) fra tredje energimarkedspakke. [Statnett etablerte NRCC](#) sammen med danske Energinet, Svenska Kraftnät, finske Fingrid og Kraftnät Åland i tråd med el-markedsforordningen (EU) 2019/943.

El-markedsforordningen ((EU) 2019/943) fra fjerde energimarkedspakke regulerer både flaskehalsinntekter fra utenlandsforbindelser og forbindelser mellom prisområdene i ett land. Forordningen definerer en egen metodikk for de nasjonale systemoperatørene, med konkrete krav til avgrensning av kostnader og krav til planer og tiltak overføringskapasiteten mellom prisområdene. Ettersom forordningen fra 2019 ikke er innlemmet i EØS-avtalen, er ikke bestemmelsene formelt bindende for Norge/Statnett, men [det er vurdert som praktisk og hensiktsmessig at Statnett](#) følger metodikken fra fjerde energimarkedspakke når det gjelder utenlandsforbindelsene, ettersom metodikken bygger på bestemmelsene i tredje energimarkedspakke.

Kommissjonens gjennomføringsforordning om [retningslinjer for grensekryssende krafthandel](#) ((EU) 2021/280), endrer fire forordninger i tråd med el-markedsforordningen (EU) 2019/943. Gjennomføringsforordningen ble rettskraftig i EU fra mars 2021. EØS/EFTA-landene vurderer om gjennomføringsforordningen er relevant og akseptabel.

Det første elektrisitetsdirektivet (96/92/EF) ble vedtatt i 1996 og innlemmet i EØS-avtalen i 1999. Det andre elektrisitetsdirektivet (2003/54/EF) ble vedtatt i 2003 og innlemmet i EØS-avtalen i 2007. Det [tredje elektrisitetsdirektivet](#) (2009/72/EF) ble vedtatt som del av tredje energimarkedspakke i 2009 og innlemmet i EØS-avtalen i 2017 (med forbehold om Stortingets samtykke) og gjennomført i norsk rett i 2019. EU vedtok det [fjerde elektrisitetsdirektivet](#) ((EU) 2019/944) i 2019. EØS/EFTA-landene vurderer om direktivet er relevant og akseptabelt. Det nye

el-markedsdirektivet viderefører og videreutvikler de sentrale prinsippene i det tredje elektrisitetsdirektivet. Direktivet regulerer produksjon, overføring, lagring og forsyning av elektrisk energi. Målet er å sikre alle forbrukere i EU tilgang på rimelig, sikker og bærekraftig kraft.

EU vedtok [direktiv om forsyningssikkerhet for elektrisitet](#) (2005/89/EF) i 2006. Direktivet ble innlemmet i EØS-avtalen i 2008. EU vedtok ny [forordning om beredskap i elektrisitetssektoren](#) ((EU 2019/941) i 2019. Forordningen erstattet direktivet fra 2006. EØS/EFTA-landene vurderer om forordningen er relevant og akseptabel. Forordningen regulerer samarbeidet mellom medlemslandene for å forebygge og håndtere kriser. Ifølge regjeringen er det flere EØS-rettslige problemstillinger knyttet til forordningen.

## Utenriksministeren vil redegjøre for:

### EØS-rådsmøtet 23. november

EØS-rådet er det øverste politiske organet i EØS-samarbeidet, og møtes to ganger i året. I [møtet 23. november](#) deltok utenriksministrene fra Norge og Island, mens Liechtenstein var representert ved sin EU-ambassadør. Fra EU-siden deltok den tsjekkiske utenriksministeren, Europakommisjonens visepresident Maroš Šefčovič og representanter fra EUs utenriktjeneste (EEAS).

På EØS-rådsmøtet gjøres ingen formelle vedtak, men det pleier å bli vedtatt felles konklusjoner. De felles konklusjonene, sammen med offentliggjøringen av referatet fra forrige møte, gir informasjon om hvordan samarbeidet fungerer, og status på områder som EU-programmer, EØS-midlene og handel med landbruksvarer.

Som ved de to foregående møtene i EØS-rådet ble det heller ikke vedtatt felles konklusjoner på møtet 23. november. Bakgrunnen for dette er ikke kjent, men tidligere har Ungarn blokkert vedtak. I [Europautvalget 29. november 2021](#) redegjorde utenriksminister Anniken Huitfeldt om fjorårets høstmøte i EØS-rådet, hvor hun sa: «*På dette møtet i EØS-rådet ble det ikke vedtatt felles rådskonklusjoner, men både vi og EU har understreket at EØS-samarbeidet fungerer meget godt. EU ble ikke enig om disse konklusjonene av én grunn, og det var fordi Ungarn blokkerte. Vår forståelse er at det skyldes den konflikten som har vært om EØS-midlene. EU hadde forsøkt å finne en løsning, men det var altså ikke mulig. EU-sida beklaget dette*».

Norge har stanset utbetalinger av EØS-midler til Ungarn som følge av uenighet om hvordan støtten til sivilsamfunnet skal forvaltes. Utenriksminister Anniken Huitfeldt sa til Dagbladet 24. november at [demokrati- og rettsstatsutviklingen i Ungarn fortsatt går i feil retning](#), og at styrking av demokrati, rettstat og antikorrupsjon, samt en videreføring av arbeidet for sivilsamfunnet, vil være sentrale prioriteringer i forhandlingene om en ny periode for EØS-midlene.

Utenriksministeren sa i [Stortinget 22. november](#) at regjeringen «*vil fortsette å innta en klar holdning overfor både Ungarn og andre land i spørsmålet om demokrati- og rettsstatsutvikling. Det opplever jeg også at det er bred enighet om i denne salen. Sett med norske øyne er det gledelig at EU nå ser ut til å handle mer kraftfullt enn tidligere*».

[Europakommisjonen konkluderte 30. november](#) at det fortsatt er grunnlag for å fryse overføring av EU-midler til Ungarn: «*While a number of reforms have been undertaken or are underway, Hungary failed to adequately implement central aspects of the necessary 17 remedial measures agreed under the general conditionality mechanism by the deadline of 19 November, as it had committed to. These relate, in particular, to the effectiveness of the newly established Integrity Authority and the procedure for the judicial review of prosecutorial decisions*».



Et vedtak om å holde tilbake midler vil kreve kvalifisert flertall blant medlemslandene i Rådet, som har frist til 19. desember med å foreta en avstemning. EUs finansministre kan ta en [avgjørelse på rådsmøtet 6. desember](#), men det kan også bli aktuelt med flere møter. Politico skriver 2. desember at det på møtet 6. desember [kun vil være en meningsutveksling](#), og at medlemslandene for øyeblikket er delt i to grupper: «*One, led by France, Germany, Italy and others – around a dozen countries in total – wants the Commission to produce a new assessment of Hungary’s achievements under the rule-of-law conditionality mechanism, which takes into account the most recent reforms and commitments undertaken since the Commission’s November 19 cutoff*». Kommisjonen la samtidig frem et forslag om å godkjenne Ungarns plan for midlene fra EUs gjenreisingsfond, såfremt landet implementerer de korrigerende tiltakene de har forpliktet seg til, sammen med andre rettsstatsreformer knyttet til rettslig uavhengighet: «*This means that no payment under the RRF is possible until Hungary has fully and correctly implemented these 27 “super milestones”*». Beslutningen er lagt frem som et rådgjennomføringsvedtak (Council Implementing Decision). Rådet vil som regel ha fire uker til å foreta et vedtak.

I forkant av de halvårige møtene i EØS-rådet offentliggjøres referatet fra det forrige møtet. I [referatet fra møtet 23. mai 2022](#) beklager EU-siden at det nok en gang ikke ble vedtatt felles konklusjoner: «*I note, on behalf of the Presidency, that we unfortunately did not manage to reach agreement on any EEA conclusions this year. While this is something the Presidency very much regrets, I would like to underline that our relations and our cooperation under the EEA Agreement nevertheless remain as excellent, productive and successful as ever*», sa Mikuláš Bek, den tsjekkiske europaministeren som ledet møtet på vegne av det franske formannskapet.

De manglende konklusjonene ble også beklaget av Liechtensteins utenriksminister Dominique Hasler, som ledet møtet for EØS EFTA-siden: «*Lastly, I would also like to express my personal regret that it again was not possible to adopt conclusions, due to an outstanding consensus on one single paragraph – not to say one single word. We strongly hope that we can move past this and have conclusions at our next meeting, thereby also publicly reflecting the excellent and mutually beneficial relations between the EU and the EEA/EFTA-States*».

Siden det ikke var mulig med felles konklusjoner på EØS-rådsmøtet 23. november heller, presenterte EØS EFTA-landene Norge, Island og Liechtenstein også denne gangen en [ensidig uttalelse](#): «*While formal EEA Council conclusions were regrettably not adopted at today’s meeting, we underline the good functioning of the EEA Agreement, which was the subject of an in-depth stocktaking and confirmation at our meeting*».

I sin uttalelse støtter EØS EFTA-landene EUs sanksjonslinje mot Russland, og skriver at det i samarbeidet med EU om EØS-avtalen ligger en sterk forpliktelse til et Europa bygget på fred, demokrati og rettsstaten: «*These values are threatened by Russia’s unlawful invasion of Ukraine*». EØS EFTA-landene trekker frem det tette samarbeidet med EU om den grønne og digitale omstillingen, og understreker betydningen av en aktiv deltagelse fra EØS EFTA-landene i tiltak for å forbedre cybersikkerhet, spesielt knyttet til kritisk infrastruktur: «*We look forward to the continued close involvement of the EEA EFTA States to further enhance cooperation on these matters*».

På EØS-rådsmøtene er det alltid en orienteringsdebatt og en uformell politisk dialog. Temaet for orienteringsdebatten denne gangen var energiomstilling og energisikkerhet, og EØS EFTA-landene understreket behovet for at energisikkerhet og energiomstilling går hånd i hånd. De fremhevet også at for å nå felles mål når det gjelder energi og klima er det nødvendig å jobbe tett sammen og implementere de beste tilgjengelige tekniske løsningene. Den uformelle politiske dialogen forut for EØS-rådsmøtet omhandlet Ukraina og den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa, inkludert cybersikkerhet og beskyttelse av kritisk infrastruktur.

I forkant av EØS-rådsmøtet hadde EØS EFTA-ministrene et [felles møte med EFTAs to rådgivende komiteer](#), parlamentarikerkomiteen (inkludert Stortingets EØS EFTA-delegasjon) og komiteen for arbeidslivets parter.

### **Framdriftsrapport om status for EØS-samarbeidet**

I forkant av de halvårlige møtene i EØS-rådet publiseres det en framdriftsrapport om status for EØS-samarbeidet: [Progress report of the EEA Joint Committee](#). Rapporten informerer blant annet om det såkalte etterslepet (antall rettsaker som ikke er tatt inn i EØS-avtalen, men som allerede er trådt i kraft i EU). Etterslepet er nå på 574 rettsaker (12. oktober 2022), en svak nedgang sammenlignet med forrige møte (614). 217 av disse rettsaktene er fortsatt tidlig i prosessen, hvor ikrafttredelsesdatoen i EU har passert for mindre enn seks måneder siden.

I perioden januar til oktober 2022 ble det totalt tatt inn 516 nye rettsaker i EØS-avtalen. I samme periode i 2021 var det tilsvarende tallet 500 rettsaker. Siden det forrige møte i EØS-rådet i mai 2022 er 222 rettsaker tatt inn i EØS-avtalen, av disse framheves blant annet forlengelsen av det felleseuropeiske koronasertifikatet, InvestEU-programmet (2021-2027) og jernbanepassasjerforordningen 2021.

Framdriftsrapporten gir alltid en oversikt over viktige utestående rettsaker, som man ønsker en rask løsning på:

- [energieffektiviseringsdirektivet](#) (fra 2012)
- [forordningen om EUs flysikkerhetsbyrå \(EASA\)](#)
- [regler for klasseselskap og inspeksjon av skip](#)
- [Kontrollforordningen: utfyllende bestemmelser](#) om unntak for kontroll av visse kategorier av dyr og varer i passasjerbagasje og forsendelse av varer til personlig bruk

Følgende rettsaker er nye på listen siden forrige møte (årstall for vedtak i EU):

- [Felles regler for sivil luftfart: endringer inkludert bestemmelser om offshore helikopteroperasjoner](#) (2016)
- [Godkjenning og merking av genmodifiserte \(GM\) næringsmidler og fôrvarer](#) (2003)
- [Det europeiske arbeidsmarkedsbyrå](#) (2019)
- [Adgang til naturgasstransmisjonsnett: gjennomføringsbestemmelser om harmoniserte tariffstrukturer](#) (2017)
- [Adgang til naturgasstransmisjonsnett: gjennomføringsbestemmelser om mekanismer for kapasitetstildeling](#) (2017)
- [Kapasitetstildeling i naturgasstransmisjonsnett](#) (2014)
- [Nettverkskode for interoperabilitet og datautveksling for gasstransmisjonsnettet](#) (2015)

### **Klimasamarbeid med EU inkludert grønn allianse**

I [Hurdalsplattforma](#) skriv regjeringa den vil «*videreføre Norges klimasamarbeid med EU og videreutvikle samarbeidet til å inkludere et strategisk industripartnerskap som styrker norske muligheter til å skape arbeidsplasser i hele Norge.*» Statsminister Jonas Gahr Støre og kommisjonspresident Ursula von der Leyen drøfta etableringa av ei grønn allianse på eit møte i Brussel 23. mars i år. [Dagens Næringsliv skreiv etter møtet](#) at «*Norge og EU er enige om å utforske muligheten for å inngå et strategiske partnerskap om det grønne skifte og om grønn industripolitikk.*» Et grønt partnerskap kjem altså i tillegg til gjennomføringa av felles regelverk innafør EØS-avtala og avtala mellom Noreg og EU om oppnå klimamåla, jf. også omtale ovanfor.

Næringsminister Jan Christian Vestre skreiv i ein [kronikk i Stavanger Aftenblad 9. mai i år](#) at eit partnerskap «*innebærer å etablere en strukturert og regelmessig dialog på politisk nivå om forsterket samarbeid innenfor områder hvor våre og EUs interesser møtes. Industripartnerskapet bør forsterke de positive effektene av vår deltagelse i EØS, og supplere eksisterende samarbeid med EU, som energidialogen og klimaavtalen. Fra norsk side er det*



allerede signalisert at vi ønsker tettere og mer jevnlig kontakt tilknyttet fokusområdene i grønt industriløft: hydrogen, havvind, karbonfangst og -lagring, prosessindustri, batterier, skogsbruk og grønn skipsfart.» I tillegg til eit partnerskap med EU, er det også tatt initiativ til partnerskap med Norden, [Tyskland](#) og USA. I april skreiv næringsministeren på twitter at «Regjeringen har inngått industrielle partnerskap med blant andre EU og Tyskland ....» [Dette møte kritikk frå Linda Hofstad Helleland \(H\)](#) som viste til at det ennå ikkje var semje om desse avtalene.

Næringsminister Jan Christian Vestre besøkte Brussel i mai i år og [uttalte i samband med dette](#) at regjeringa arbeider «sammen med EU for å strukturere samarbeidet ytterligere. Jeg reiser derfor til Brussel for å møte Vise-president Maroš Šefčovič. Han har det overordnede ansvaret for batterisatsningen til Europakommisjonen, og batterier vil være et av hovedtemaene for dette besøket. ... Jeg skal også møte Thierry Breton, som er kommissær for industri og det indre marked. Det grønne industripartnerskapet vil være tema i samtalen med han». [I slutten av juni vitja Maroš Šefčovič Noreg og også da var det samtalar om strategien.](#)

[Dagens Næringsliv skreiv 13. september](#) at det var planlagt ei signering av om strategisk industripartnerskap, eller grønn allianse, under klimatoppmøtet i Sharm el-Sheik i Egypt i november. Avisa skreiv at Noreg hadde ynskje om å få med formuleringar i avtalen om at norsk olje og gass skal spele ei viktig rolle i den grønne omstillinga i Europa. Dette ifølgje avisa skal ha kome etter dragkamp internt i regjeringa mellom Olje- og energidepartementet og Klima- og miljødepartementet.

[Energi og Klima skreiv 4. november](#) at avtalen ikkje ville bli klar til møtet i Sharm el-Sheik i Egypt. [Dagens Næringsliv skreiv 28. november](#) at avtalen er forsinka på grunn ulike syn i EU og Noreg på spørsmålet om norsk olje- og gasspolitikk. EU vil ikkje ha med formuleringar om den langsiktige rolla til norsk olje og gass som Noreg hadde gjort framlegg om. EU skal derimot ynskje å ha med ei formulering om at samarbeidet i Arktis skulle styrkast for å halde olje, kol og gass i bakken, ifølgje avisa.

[Guri Melby \(V\) stilte eit skriftleg spørsmål til utanriksminister Anniken Huitfeldt 7. november i år](#) om den grønne industriavtala og ordlyd om investeringar i leiting, funn og nye felt for levering av olje og gass til EU etter 2030. Huitfeldt svarte at det stadig er samtalar om ein avtale. Ho viste til at «formålet med en grønn allianse er å kutte utslipp, ivareta miljøhensyn og skape arbeidsplasser gjennom en grønn, rettferdig omstilling og grønt industripartnerskap.» Samtidig viste ho til at ein slik avtale ikkje vil vere folkerettsleg bindande, men danne ei politisk overbygning for samarbeidet.

Olje- og energiminister Teje Aasland og vise-president i Kommisjonen, Frans Timmermans, vart i juni samde om ei [fråsegn mellom EU og Noreg om energisamarbeid](#). I fråsegna heiter det mellom anna «Recognising that Norway has significant remaining oil and gas resources and can, through continued exploration, new discoveries and field developments, continue to be a large supplier to Europe also in the long term beyond 2030. The EU supports Norway's continued exploration and investments to bring oil and gas to the European market.»

Medlem av Europaparlamentet Rasmus Andresen (Dei grønne, Tyskland) viste i [eit skriftleg spørsmål til Kommisjonen](#) 30. august i år til den felles fråsegna. Han spurde mellom anna om utvikling av nye gassfelt er kompatibelt med målet om null-utslepp i 2050 og 1,5 graders-målet. I [sitt svar skreiv energikommissær Kadri Simpson](#) at «Several recent third-party reports demonstrated that Norway has a significantly better performance in CO2 and methane emissions control compared to other natural gas suppliers. Regarding future development of Norway's gas production capacities, Norway issues annual production licences incrementally, within the so-called pre-defined areas for petroleum production on the Norwegian Continental Shelf» Vidar skreiv ho at Kommisjonen ikkje er «aware of any plans of Norway to increase the

*production above current levels now or after 2030 or to invest in any significant exploration projects with a lead-in time of 15-17 years.»*

## Europeisk samarbeid om håndtering av Russlands krig mot Ukraina

I sin [redegjørelse til Stortinget 17. november](#) ga utenriksminister Huitfeldt en oppdatert oversikt over den norske støtten til Ukraina, og samarbeidet med EU om håndteringen av Russlands krig mot Ukraina. Dette var også tema på europautvalgsmøtene i september og oktober (se [informasjonspakker](#) og [referat](#) fra møtene), og regjeringen har også siden [oppdatert informasjonen på sin hjemmeside](#) (28. november 2022). Utenriksministeren [besøkte også Kyiv med sine nordiske og baltiske kolleger 28. november](#).

Vi fokuserer nedenfor på det som er nytt i den norske støtten og samarbeidet med EU siden europautvalgsmøtet i oktober.

### *Norges humanitære, sivile og militære støtte*

Norge koordinerer mye av sitt samarbeid med EU gjennom EUs ordning for sivil beredskap (UCPM). Her deltar Norge gjennom EØS-avtalen. Regjeringen har også åpnet for at deler av EØS-midlene kan brukes til håndtering av ukrainske flyktninger i mottakerlandene.

I redegjørelsen 17. november sa utenriksministeren at Norge hittil har bidratt med rundt 2,3 milliarder kroner i sivil bistand til Ukraina og nabolandene. I tillegg har Norge gitt militær støtte verdt rundt to milliarder kroner. Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble i sin budsjettavtale også enige om at regjeringen i løpet av 1. halvår 2023 fremmer forslag om et rammeverk for et større, flerårig bidrag til gjenoppbygging av og støtte til Ukraina.

I uavhengige oversikter over militær støtte sa utenriksministeren i sin redegjørelse at Norge kommer ut i topp 10, i absolutte tall, og at Polen og de baltiske landene ligger foran når det gjelder total bistand som andel av bruttonasjonalprodukt.

Regjeringen har foreslått for Stortinget å bevilge ytterligere ti milliarder kroner til Ukraina for 2022 og 2023. Fire milliarder vil i inneværende år gå til humanitær nødhjelp, driftsstøtte til den ukrainske staten, samt innkjøp av gass gjennom Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling, EBRD.

EU opprettet i november en ny militær treningsmisjon for å gi ukrainske soldater militær opplæring i EU-land. Utenriksministeren informerte i redegjørelsen 17. november om at regjeringen er i samtaler med EU om et norsk bidrag til denne operasjonen. EUs utenrikssjef, Josep Borrell, uttalte 2. desember at [1100 ukrainske soldater hadde startet trening under den nye misjonen i leire på tvers av EU](#). Han sa samtidig at *“Norway will finance €15 million of the necessary ammunition and training equipment”*.

Norge deltakelse i EUs ordning for sivil beredskap (UCPM) supplerer den øvrige sivile bistanden fra norsk side. Gjennom UCPM har Norge sendt betydelige leveranser av legemidler, medisinsk materiell, og også materiell til kraftforsyning og annet utstyr.

Norge har også stilt flykapasitet til rådighet for det medisinske evakueringsarbeidet innenfor UCPM. Helseministeren annonserte 27. november at [regjeringen vil forlenge det norske engasjementet for å frakte ukrainske pasienter til behandling på sykehus i Europa](#). Regjeringen skriver at Norge så langt har bidratt med transportkapasitet til transport av 543 pasienter ut av Ukraina gjennom UCPM. I redegjørelsen fra utenriksministeren 17. november var antallet 399 pasienter. I pressemeldingen 27. november uttaler utenriksministeren at *«I perioden etter at Norge har begynt å tilby faste ukentlige flygninger, har antall pasienter som blir transportert ut gjennom norsk hjelp økt kraftig»*. I redegjørelsen 17. november sa hun at Norge hadde bidratt med nesten en tredjedel av pasienttransportene fra Ukraina gjennom UCPM. Den medisinske

evakueringen krever omfattende koordinering. Norge har derfor også bistått med tre eksperter til EUs krisekoordineringssenter. Og snart reiser to nye norske fagfolk for å bistå direkte i dette viktige arbeidet. Hun informerte også om at 126 pasienter hadde fått behandling ved norske sykehus (per 17. november).

Utenriksministeren viste i redegjørelsen 17. november videre til at det norske mottaket av fordrevne er et viktig bidrag til europeisk samhold, «*i en tid hvor vi igjen opplever millioner av krigsflyktninger på vårt eget kontinent*». FNs flyktningekommissær anslår at godt over sju millioner ukrainere har flyktet fra hjemlandet. Samtidig er vel over 6,5 millioner internt fordrevne i Ukraina. Belastningen for nabolandene er spesielt stor. Utenriksministeren viste til at over 32.000 ukrainere har kommet til Norge så langt, og at lokalsamfunn, skoler og helsetjenesten gjør en stor innsats for å ta dem imot.

### *Sanksjoner*

EU har innført en rekke sanksjoner mot Russland. Den foreløpig siste sanksjonspakken ble vedtatt 6. oktober. Se denne oversikten på EUs nettsider, hvor sanksjoner er sortert etter [tema](#) og [tidslinje](#). EU-landene skal nå være [i gang med å drøfte en niende sanksjonspakke](#) og la også til enkeltstående tiltak til sine sanksjonslister [20. oktober](#) og [28. november](#).

Norge har, med noen få nasjonale tilpasninger, sluttet opp om alle EUs sanksjonspakker. Sanksjonene er blitt fortløpende gjennomført i norsk rett, og regjeringen har hatt en klar linje om at Norge står sammen med EU og andre allierte for å sikre at sanksjonene treffer sterkt og effektivt. [Den siste sanksjonspakken fra EU ble innført i norsk rett 28. oktober](#).

Blant de nasjonale tilpasningene er beslutningen om å ikke blokkere mediene Russia Today og Sputnik, med henvisning til at Grunnloven setter svært høye krav for å kunne innskrenke ytringsfriheten. Norge valgte også innledningsvis en litt annen tilnærming til anløp av russiske fiskefartøy til norske havner, men regjeringen [annonserte 6. oktober 2022](#) en beslutning om at russiske fiskefartøy kun kan anløpe Tromsø, Båtsfjord og Kirkenes, og at alle de russiske fartøyene som kommer til disse havnene skal kontrolleres. [Innstramningen trådte i kraft 14. oktober](#).

### *Handel og tollsatser*

I juni i år [opphevet EU toll på all import fra Ukraina](#) for ett år. Ukrainske myndigheter har oppfordret andre land til å gjøre det samme. Dette inkluderer også [en formell henvendelse til EFTA-landene](#). Ønsket fra ukrainsk side ble tydelig kommunisert også da Ukrainas EU-ambassadør møtte EFTA-parlamentarikerkomiteen i Brussel 26. april. Utenriksministeren [uttalte på møtet i Stortingets europautvalg](#) to dager etterpå at «*Når det gjelder landbruk, har vi notert oss at EU gjør dette. Det vil være behov for ukrainske landbruksprodukter på det europeiske markedet, men vi har ikke tatt stilling til hva vi gjør i den sammenhengen*». I forbindelse med EFTAs ministermøte på Island 20. juni, annonserte den islandske regjeringen at Island ville følge oppfordringen fra Ukraina og oppheve toll på all import fra landet.

Næringsministeren skriver i [et svar til Guri Melby \(V\) 28. november](#) at «*I vurderingen av et mulig midlertidig tollfritak for alle varer fra Ukraina legger Regjeringen vekt på flere ulike forhold. På den ene siden legger vi vekt på at tollfri import av landbruksprodukter fra Ukraina berører viktige hensyn for norsk landbruk, knyttet til matsikkerhet. Samtidig er det slik at Ukraina i dag har god markedsadgang til Norge gjennom tollfrihet for alle industrivarer og også mange landbruksvarer. For korn og oljer som er Ukrainas viktigste eksportvarer på landbruk, har Ukraina f.eks. tollfrihet på all eksport av fôr til fiskeindustrien.*» Han skriver videre at hovedutfordringen for Ukraina i dag ikke er markedsadgang, men å få produktene ut av landet og til de internasjonale markedene. Norge bistår i dette arbeidet.

VG skrev 30. november at [Norge skal betale for transport av korn fra Ukraina til Sudan og Jemen](#). Det skal være snakk om kostnader på 50 millioner kroner. Utenriksminister Huitfeldt uttaler til



VG at Ukraina har fulle kornlagre og har donert dette kortnet til sultrammede i Jemen og Sudan. Kornet skal fraktes ut via skip. Nylig ble avtalen mellom Russland, Ukraina, Tyrkia og EU om sikker transport av korn ut fra Ukrainske havner fornyet. «Det er viktig at denne kornavtalen fortsetter, fordi det er avgjørende å få matkorn fra Ukraina ut på verdensmarkedet», uttaler Huitfeldt til VG.

#### *Handelsavtalen mellom EFTA og Ukraina – oppdatering?*

Ukraina signaliserte i vår at de mer langsiktig også ønsker å oppdatere og modernisere handelsavtalen med EFTA fra 2010. I en [artikkel i Dagens Næringsliv 18. november](#) påstås det at Norge ikke skal ha gitt sin tilslutning til å møte Ukraina for å diskutere en slik modernisering, og at de øvrige EFTA-landene opplevde det som at Norge «blokkerte» for et mulig møte med Ukraina.

I sitt skriftlige svar til Melby 28. november, sier næringsministeren at dette ikke medfører riktighet, og at EFTA i juni, med Norges støtte, besluttet å vurdere en oppdatering av handelsavtalen. Dette ble formidlet til Ukraina i et brev fra EFTA-landene i juli, og et første møte med Ukraina på forhandlingsledernivå er planlagt i midten av desember. Næringsministeren skriver videre at «*Modernisering av frihandelsavtaler er omfattende prosesser som berører alle spørsmål som reguleres i frihandelsavtalene, og vil derfor ta tid. I tillegg til toll på landbruksvarer vil det måtte forhandles om tjenester, investeringer, digital handel, offentlige anskaffelser, handel og bærekraftig utvikling, opprinnelsesregler med mer.*»

EFTAs parlamentarisk komite har besluttet å holde et digitalt møte med sine parlamentariske kolleger og relevante myndigheter i Kyiv i januar, for å diskutere muligheten for en oppdatering av handelsavtalen.

#### *Handel og det indre marked*

I sin årstale til Europaparlamentet 14. september i år la kommisjonspresident Ursula von der Leyen blant annet vekt på å legge til rette for økt handel med Ukraina. Hun sa blant annet at det er et mål å sikre landet sømløs tilgang til det indre marked i EU. I et intervju med Politico samme dag la [EUs ambassadør til Ukraina](#) vekt på at dette betyr å redusere byråkratiske hindringer, men sa også at dette avhenger av at Ukraina gjennomfører de nødvendige reformer og tilpasser sin lovgiving. Dette vil kunne få betydning også for Norge som er integrert i det samme indre marked gjennom EØS-avtalen.

### Norsk tilgang til EUs romprogrammer som har betydning for sikkerhet og forsvar

Norge deltar i dag i EUs to romprogram, Galileo og Copernicus. [Europakommisjonen foreslo 22. februar 2022 et tredje program for sikker rombasert kommunikasjon 2023-2027.](#)

Det nye programmet legger opp til et satellittsystem for sikker kryptert kommunikasjon både sivilt og militært. Det er ment å gjøre EU mindre avhengig av andre land, hindre cyberangrep, gjøre høyhastighets bredbånd tilgjengelig i hele EU, og gi tilkobling til geografiske områder av strategisk interesse, som Afrika og Arktis. Målet er at det skal være i drift i 2028. Kostnadene er beregnet til 6 milliarder euro. Kommisjonen legger i sitt forslag vekt på at det nye satellittprogrammet skal være en strategisk ressurs, og at det både har en sivil og militær kobling. Det åpnes for deltakelse fra tredjeland gjennom en internasjonal avtale. Deltakelsen vil være avhengig av koblingen disse tredjelandene har etablert med EU.

Det nye satellittsystemet skal blant annet brukes til: 1) Overvåking (for eksempel overvåking av EUs grenser og maritime områder, som Arktis), 2) Krisehåndtering (for eksempel ved oppdrag i andre land eller ved søk/redning til havs), og 3) Tilkobling og beskyttelse av viktig infrastruktur (for eksempel til sikker kommunikasjonen mellom EUs regjeringer, eller kontroll av smarte nett innen energi, finans og helse).

[Satellittsystemet har også en viktig sikkerhets- og forsvarskomponent](#). Dette er noe av bakgrunnen for at Kommisjonen i forslaget til forordning tok sikte på å begrense deltakelsen fra tredjeland. Det ble allikevel åpnet for at tredjeland og internasjonale organisasjoner, i henhold til [EU-traktatens artikkel 218 TEUV](#), kan inngå en internasjonale avtale om deltakelse.

Siden februar har forslaget vært til behandling i Rådet (medlemslandene) og i Europaparlamentet. Den 17. november kom de to institusjonene til politisk enighet om et endelig program med Europakommisjonen i såkalte trilogforhandlinger. Se pressemeldinger fra [Parlamentet](#), [Rådet](#) og [Kommisjonen](#). Industri-, energi- og forskningskomiteen (ITRE) godkjente avtalen 29. november, men programmet må også vedtas i plenum.

Under behandling av forslaget, engasjerte Norge og EØS EFTA-landene seg aktivt opp mot alle tre institusjoner, særlig for å sikre full deltakelse i programmet. I en [EØS EFTA-kommentar fra juni](#) understreket Norge og de andre EØS EFTA-landene at de ønsker programmet velkommen, også intensjonen om å åpne opp for EØS EFTA-deltakelse. Samtidig pekte kommentaren på at teksten slik den var utformet kunne føre til at EØS EFTA-landene ble utestengt fra programmet. Spesielt var det hjemmelen for inkludering av andre land gjennom en internasjonal avtale på basis av artikkel 218 i traktaten som ble framhevet som problematisk: «*The proposed legal basis for EEA EFTA States' participation in the Programme is imposing restrictions on full and efficient participation and will in practice lead to an exclusion of EEA EFTA States' participation in the Secure Connectivity Programme*».

I den politiske enigheten kan det se ut som om EØS EFTA-landenes skal prioriteres, men at ordlyden om at deltakelse skal skje gjennom en internasjonal avtale blir stående. EØS EFTA-landene var i sin uttalelse i juni tydelig på at de ønsket at EØS EFTA-deltakelse skulle forankres i EØS-avtalen. For EØS EFTA-landene handler dette om at deltakelse i programmet anses som relevant for det indre marked og EØS-samarbeidet, og at norske og EØS EFTA-interesser best beskyttes gjennom deltakelse gjennom EØS-avtalen. Det vil både gi større forutsigbarhet og ikke minst følge modellen for EØS EFTA-deltakelse i andre EU-programmer: «*Broad cooperation in the field of space is key to strengthening Europe's industrial base as well as to preserving the integrity and well-functioning of the Single Market in the entire EEA*». Landene foreslo konkrete endringsforslag i sin uttalelse og konkluderte med at «*Participation of the EEA EFTA States in the Programme should therefore be based on the EEA Agreement*».

Saken ble også diskutert i den felles EØS-parlamentarikerkomiteen i Strasbourg i oktober, hvor Stortingets EFTA-delegasjon deltar sammen med Europaparlamentet og andre EØS EFTA-kolleger. På dette møtet ble også andre utfordringer knyttet til det nye programmet diskutert. Blant annet ble usikkerheten om EU bare vil tillatte at satellitter under det nye programmet kan skytes opp fra EU, diskutert. Det vil i så tilfelle ekskludere oppskyting fra Andøya, med forbehold om at det kan gjøres unntak i en eventuell avtale med EU. Det ble også diskuterte om forslaget og posisjonene slik de forelå i oktober også ville vanskeliggjøre deltakelse av norsk og annen ikke-EU-industri i utlysninger under programmet av sikkerhetssensitiv karakter. Det ble diskutert at man kunne søke unntak, som man også må i eksisterende romprogram, men at erfaringen nå var at EU strammer til i samsvar med ønsket om å skjerme EUs interesser på områder hvor det er snakk om Unionens strategiske autonomi. I forbindelse med avstemmingen i ITRE-komiteen 29. november framhevet saksordføreren blant annet at det hadde vært viktig å slå fast at oppskyting bare unntaksvis skal kunne skje utenfor EUs territorium.

## EU's forslag til aktsomhetsdirektiv

Den 23. februar 2022 la Europakommisjonen fram et [direktivforslag](#) om bedrifters aktsomhet overfor bærekraft og menneskerettigheter, Corporate Sustainability Due Diligence, forkortet CSDD (Forslag til europaparlaments- og rådsdirektiv om tilbørlig aktsomhet for bærekraft for foretak og endring av direktiv ([EU 2019/1937](#))). Forslaget inneholder regler om at store selskaper skal utføre aktsomhetsvurderinger og iverksette tiltak for å ivareta menneskerettigheter,

arbeidstakerrettigheter og miljø. Målet er å bidra til [ansvarlighet og bærekraft fra selskaper i alle ledd i deres verdikjeder](#). Direktivforslaget bidrar til et horisontalt rammeverk og skal fungere sammen med andre tilsvarende rettsakter som [taksonomiforordningen](#) og Kommisjonens forslag om rapporteringsdirektivet for bærekraft (CSRD). Det skal også fungere sammen med sektor- og produktspesifikke rettsakter som blant annet forordningen om konfliktmineraler, forslaget om regler for avskogingsfrie leverandørkjeder.

Utenriksminister Anniken Huitfeldt omtalte direktivforslaget på [Europautvalgsmøtet 28. april i år, hvor hun blant annet sa dette](#): *Forslaget innebar i første omgang at rundt 50 store norske virksomheter pålegges nye plikter. [...] Åpenhetsloven gjelder for ca. 9 000 av de største norske virksomhetene. Åpenhetsloven avgrensens imidlertid til menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Europakommisjonens forslag omfatter også miljøpåvirkning. Det er for tidlig å si hvordan direktivforslaget vil påvirke norsk regelverk.*

Direktivet er inngripende overfor nasjonale virksomheter, idet det oppstilles klare plikter som skal sanksjoneres ved manglende etterlevelse. Ved mangelfulle aktsomhetsvurderinger kan virksomhetene bli holdt erstatningsansvarlige. Medlemslandene skal også oppnevne nasjonale håndhevingsorganer som skal føre tilsyn med reglene om selskapers aktsomhetsvurderinger og klimaomstillingsplan, og som skal fungere som et felleseuropeisk nettverk sammen med relevante europeiske instanser.

I [EØS-notatet fra juni i år](#) diskuteres blant annet forholdet mellom [åpenhetsloven](#) (som trådte i kraft 1. juli i år) og direktivet, som på noen områder er overlappende, men hvor direktivet både utvider anvendelsesområdet (ved å legge til aktsomhetsvurderinger som også omfatter miljø) samt pålegger flere detaljerte regler rundt aktsomhetsvurderingene, samt sanksjonering av manglende etterlevelse. Barne- og familiedepartementet, som har ansvaret for åpenhetsloven og også for aktsomhetsdirektivet grunnet de forbrukerpolitiske aspektene ved direktivet, skriver at «*direktivforslaget innebærer økonomiske konsekvenser for selskaper som direkte omfattes, samt virksomheter i deres verdikjeder, datterselskaper, og etablerte forretningsforbindelser relatert til selskapets verdikjeder, som omfattes indirekte.*

[Direktivet ble sendt på høring 27. april i år](#). Finans Norge skriver i [sitt høringssvar](#) at det er viktig at CSDD sees i sammenheng med annet relevant regelverk, især direktivet for ikke-finansiell rapportering (og senere det nye Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD), offentliggjøringsforordningen (Sustainable Finance Disclosure Regulation, SFDR) og taksonomiforordningen og åpenhetsloven. Finans Norge mener det er en fare for overrapportering og overlappende krav.. Harmonisering av regelsettene er svært viktig for å sikre forutberegnelighet for private.

[Forbrukertilsynet](#) understreker i sitt høringssvar at direktivet ikke må innskrenke åpenhetslovens innhold og rekkevidde. De støtter en utvidelse av anvendelsesområdet til miljø- og klimaspørsmål. De mener at terskelen for hvilke bedrifter som skal omfattes bør senkes, og at aktsomhetskravene ikke bør være begrenset til å gjelde kontraktsforhold. Da risikerer man ikke å prioritere aktsomhetsvurderinger hvor de mest alvorlige risikoene i leverandørkjeden ligger.

21. november publiserte regjeringen [sine posisjoner til aktsomhetsdirektivet](#). Regjeringen uttrykker at man generelt ønsker direktivet velkommen, men betoner viktigheten av at direktivet skal være basert på OECDs retningslinjer og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP). Det vil være uheldig å skape et nytt regime parallelt med disse standardene, noe som kan gå utover forutberegneligheten til bedriftene. Regjeringen kommer med en rekke anbefalinger om hvordan direktivet bør utformes, blant annet at terskelen for hvilke selskaper som omfattes av direktivet bør senkes, forutberegneligheten styrkes og at direktivets omfang, krav og avgrensninger bør være bedre tilpasset eksisterende og planlagte initiativer fra EU.



Av den danske regjeringens [sammenotat om aktsomhetsdirektivet \(22. oktober 2022\)](#) til Folketingets europaudvalg, fremgår at regjeringen støtter direktivets formål, men mener at en «level playing field» for lovmessig due diligence i hele EU forutsetter klare rammer for hvordan direktivet skal håndheves. Regjeringen mener at det er behov for en avklaring av sentrale begreper i forslaget. Den er også kritisk til bestemmelser om selskapsledelse, som den mener ikke er proporsjonal. Den danske regjeringen er kritisk til mangler ved konsekvensanalysen av forslaget. Det foreligger derfor ikke estimater for verken de bedriftsøkonomiske eller statsøkonomiske konsekvensene, og det er i tillegg betydelig usikkerhet om sentrale begreper i direktivet.

Direktivforslaget ble diskutert i Rådet 30. november. [Ifølge Politico](#) ble EUs næringsministre til slutt enige om en [felles tilnærming](#), selv om det lenge var uklart om forslaget ville gå igjennom etter flere endringer i teksten. Frankrike fikk blant annet det tsjekkiske formannskapet til å fjerne finansforetak fra lovens virkeområde. Rådets posisjon reduserer betydelig omfanget av hvilke ledd i produksjonskjeden som skal dekkes av obligatorisk due diligence. Også selskapsledelsens oppgaver blir redusert.

Parlamentet utformer for tiden sin egen posisjon, som forventes å bli vedtatt i mai 2023. Deretter vil Rådet, Europaparlamentet og Kommisjonen gå i sluttforhandlinger om endelig direktivtekst.

## Rettsaker:

Neste møte i EØS-komiteen finner sted 9. desember 2022. Foreløpig liste med omtale av EU-rettsaker som EØS-komiteen ville kunne fatte beslutninger om på møtet, ble oversendt Europautvalget 21. november.

På den foreløpige listen stod 131 rettsaker, hvorav syv den gang ville krevd Stortingets samtykke.

Til møtet i Europautvalget 8. desember foreligger en *endelig* liste med 108 rettsaker, hvorav fire krever samtykke: To om verdipapirer, én om opprettelse av en felles digital portal for å gi tilgang til opplysninger, prosedyrer og støtte- og problemløsningstjenester, og én om audiovisuelle medietjenester. Se detaljert informasjon om rettsaktene i den endelige listen fra Utenriksdepartementet.

På side 32 i den endelige listen er det gitt en oversikt over hvilke rettsaker som er trukket eller tilføyd listen siden 21. november. Når det gjelder rettsaker som vil kreve Stortingets samtykke, er tre trukket av EU (to samtykkerettsaker knytter seg til direktiv 2016/1148 om tiltak for å sikre et høyt felles nivå for sikkerhet i nettverks- og informasjonssystemer i hele Unionen; én om gjødselvarer).

Av rettsaktene som ikke krever samtykke, er 19 trukket av EU. Tre rettsaker er tilføyd etter den foreløpige listen. To av disse ligger under Finansdepartementets ansvarsområde, én under Kommunal- og distriktsdepartementet.